

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๑๓

โดย นักกลอน ๕๗ 27

๑๓ ปีบ

“พอเข้าป่าพาใจขึ้น หอมรื่นดอกดวงพวงบุปผา
สายหยุดพุดจิบปิบจำปา กรรณิการ์มหาหงส์ชงโค”

วรรณคดี : พระราชนิพนธ์อิเหนา

พระราชนิพนธ์ : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า

ปืบ *Millingtonia hortensis*

ชาวอินเดีย หอมหวน ชวนใจฝัน

Indian cork, Cork tree น้ําส้ม

วงศ์ตีนนก แควหางค่าง *Bignoniaceae*

ชื่อท้องถิ่น กาชะเลอง กาสะเลอง กาดชะเลอง กาสะเลองคำ งามดัดดี
เต็กตองไฟ ไม้สะเทวีย่ง กาลมุนริ ภาคกลางชื่อปืบ ก้องกลางดง

ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง สีส้มพุ่ม ดอกเป็นกลุ่ม ช่อกระจุก ชูช่อขึ้นสูง
ดอกทรงหลอด ปากแตร ชะแล้ทรง ยามบานส่ง กลิ่นหอม หอมจับใจ

สรรพคุณ สมุนไพร แก้วไข่นก ใช้กำจัด ริดสีดวง คุมกำเนิด
บำรุงกำลัง บำรุงโลหิต หืดหอบคุดลาย ระบบหายใจ ขยายหลอดลม กระบังลมแรง

กาสะเลอง มอญบุรี คีรีคั่นหอม กลิ่นหอม หอมทั้งปาก ดอกตากแห้ง
ใช้เป็นยา หอมระย้า หนูน้อยแว่น มีทุกแห่ง พม่า ไทย ใช้หมั่นาน

พยาบาลไทยใช้กาสะเลอง ใจองประจักษ์ งานปลูก รักษาคณ พันธุ์ผ่าน
ม.ราชภัฏฯ ฉัสนา บุฬาประธาน อีกรแห่งนั้น ปราจีนบุรี ชัยราชู..

อธิติย์พันธ์ ธรรมอธิติย์

แสนลับสน ไร้เงาต้นไม้ ด้ปล้น
จะลี้ใจ ใจเสียภาพย์ จัปจ้องหนอ
เปลี่ยนเป็นกลอน นิ่งนอนคิด จิตชักทำ
คงต้องรอ ขอเอกเพื่อน เหมือนเคยทำ

ขอเอกหนอย บ่อยไปคิด คิดไว้หนา
ขอเพื่อนยา อย่างโกรธจึง หน้าบึ้ง
กุศลหลาย ถ้าให้ทาน หมั่นกระทำ
ความรู้ล้ำ นำบันแบ่ง แสงชัดนี้

“ปีบ *Millingtonia hortensis*”

ยอดมิ่งมิตร สะกิดใจ ได้ดู
Scientific name คำเต็มนี้ คุ้มรู้ดี
เศร้าหมองศรี มีทุกขล้ำ จำทำไม

“ชื่อท้องถิ่น ภาชะลอ ภาชะลอ”
ชื่อล่อล่อของ ของปีบนี้ มีมากมาย
สถิตย์พันธุ ทานแสงอยู่ หูตาหลาย
ขอเพื่อนไซริ ได้อ่านดู รู้แจ้งชัด

“ ไม่นับถึ้น ขนาดกลาง สี่ข้างพุ่ม”
ดอกเป็นกลุ่ม ตุ่มหรือบาน นั้นหอมจัด
“สรรพคุณ สมุนไพร แก้ไข่น้ำ”
ช่วยกำจัด บัดเป่า บรรเทาหนี้

อีกมากมาย หลากประโยชน์ โปรดได้อ่าน
เพื่อมองจัน นั้นใจดี ขมิขม้น
เตรียมไว้เพียบ เจียบทุกเมื่อ เอื้ออเนกนัต
สถิตยพันธ์ ขยันแท้เอื้อ เอื้อเพื่อจริง

ข้างอาภหยา ขาญกล้า หนาอาโก
เริ่มยโส โอหัง นำขังยัง
ค้อยคณาคับ กระตืบเคสื่อน เหมื่อนตั้งปลิง
ทำดุจดัง อังครุใหญ่ รินไฉนร่อ

ขอจบกลอน ก่อนจะเพี้ยน เอียนกว่านี้
เหล่าสตรี ที่สอยเลิศ ประเสริฐหน่อ
ได้ห่อหุ้ม มะรุมมะตุ้ม รุมเคสียคด
ค้อยพะนอ คดเคส้าคู่ ครุใหญ่เทอญ

โกวิท ธีรวิโรจน์

เป็นมงคลแก่ผู้อยู่ในบ้าน เป็นสัญลักษณ์พยาบาลไทยใจสู้
เป็นดอกไม้ประจำนางโคราคะเทวี นางผู้ทิวในธิดาของพระอินทร์

คือต้นป๊อบ กาละเลงเลงชื่อนี้ ค้นหาขึ้นตามป่ากาไฟผืน
ปลูกตามบ้านก็ได้เห็นเป็นอาสินต์ ดอกมีกลิ่นหอมหวานดอกลมดก

ดอกป๊อบขาวถึงคราวดอกดอกลดเต็มต้น พลุสติภายนต้นหนาดพราดด้วยส้ม
สะพรั่งบานนานถึงพฤษภาคม ยามดั่งดอกลดดอกป๊อบอันงามดกดิน

สรรพคุณแก้หนาวดอกป๊อบนี้ ดอกรากใบมีประโยชน์แทบทั้งสิ้น
นำดอกแห้งมาบดหรือต้ดแทนน้ำชงน้ำกินก็สิ้นละมุนหวานนุ่มนวล

จดจำ ผู้พรรณนาปากแพรก

ดอกปีบร่วง คองพลัด ปลิดไผ่ ตามลมไกล พัดพา มาเกลื่อนกล่น
 ฟ้าพราด พราวฟ้า มาให้ล ดอกปีบหล่น ลอยคว้าง อยู่กลางใจ

กลิ่นหอมหวน ชอนดม พราวพรอยู่ ถึงฤดู ชาติทั้งหมด งามสดใส
 เก็บเอามา บูชาพระ รัตนตรัย หอมอบอบ ดลใน ใจของเรา

ปีบเป็นยา รักษาหอบ และหืดได้ รากดอกไซ้ บำรุงเลือด ไม่อับเฉา
 แก้อันโรค ใช้มนุหรื ดีไม้เบา บดกเสริมเอา มงคลพรวง ต่องวันจันทร์

ดอกปีบโรย ไพรยดอกขาว พราวโคนต้น รากฟ้าพร น้ามนต์ จากตรึงตรึง
 กระจายพราว กระฉ่างขาว รากคนธรรพ์ ไพรยจากขึ้น ฟากฟ้า มาสู่ดิน

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ปีบกาสะลองก่อกลางดง แต่คนคงรู้จักดีที่ปีบหน่อ
ดอกที่มีกลิ่นหอมย์อมดีพอ จนคนขอมาปลูกมันกันทั่วไป

เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางลำต้นตรง ความสูงคงไม่สูงสิบเมตร ไซ้
เปลือกสีเทาเข้มแตกร่องลึก ใจ รากเกิดให้เป็นหน่อใหม่ได้เจริญ

ใบมีลักษณะคล้ายรูปหอก บ้างก็ปลูกรูปไข่ไม่ขัดเงิน
ปลายใบแหลมขอบเป็นซี่หยาบหยาบเกิน มองดูเพลินใบเกลี้ยงคล้ายกระดาษดี

ดอกเป็นช่อกระจุกแยกแขนง ดอกย่อยแยงดอกมากสิบเลี้ยวสี่
เดี่ยวและดอกก็กลิ่นหอมย์อมใจดี ดอกดอกที่ได้จนพุดสีถึงพฤษภาคม

สรรพคุณเป็นยาบำรุงโลหิต รักษาโรคเลือดจางได้เหมาะสม
โดยใช้ต้ดดอกตากแห้งมาชงดื่ม อาการหอบหืดจะล้มหมดสิ้นไป

รากช่วยบำรุงปอดรักษาวัณโรค รักษาไต ไช้สัปดาห์ได้
เป็นยาแก้ลมโดยมนุหรี่คู่บอ ขยายหลอดลมให้อาการหอบหืดบรรเทา

คนนิยมมาปลูกไว้ที่ในบ้าน ใกล้เคียงบ้านยามดอกบานไม่มีเหงา
ยามค่ำคืนกลิ่นลอยมาหอมไม่เบา ควรจะเอาปีบปลูกกันทุกบ้านเร็ว

อาหนนท์ ศรีวิสูตร

ด่านปั๊บบนไม่ยืนตำแหน่งกลาง สูงสง่างามพรั่งพร้อมดองขาว
 หอมดอกดอกรุ่นนกสืบทอดประทีนพราว กระฉูดวาแถมต้นราดบนบอง

ดอกปั๊บบนแห่งบนยาสุขุมอนมูหรี จดดูบดี้แก้ทอบทิดดมดูล่อง
 ขงน้ำร้อนดื่มเป็นขากพาจันทรอง รสหวานดองละมุนลิ้นน้ำกินดี

บดุด่านปั๊บบนเพิ่มชี้อะเสียดให้โด่งดัง ทั้งมั่งคั่งเก็บเงินทองครองเศรษฐกิจ
 คนวันจันทร์บดุด่านเสาร์ตะวันตกซี นางโคราคะเทวีมีดดอกปั๊บบนประจำกาย

เนื้อไม้ปั๊บบนสีขาวอ่อนแต่งเงาได้ นำเสียดยโสหาเครือองเรืออันเต็อนดอดด้าย
 นิยมบดุด่านประดับสวนริมทางราย พอลยามสายแดดกรายให้ร่มเงา

ดอกปั๊บบนเป็นสัญลักษณ์พยาบาล ให้บริการสุขภาพใส่อับเฉา
 ขวดยล่งเลื่อมธรรมชาติรุกเร้า ขอพวงเราขวัญกันบดุด่านปั๊บบนเอ๋ย

ดองพร เดชกุลทอง

ทางของ คับของ คับของของเรียงงาน

คำอธิษฐานอ่านได้ให้แทนปี

รายเรียงทิวสัณฐิตสมพรมาถกสิบ

ดูประทีปสัณฐิตภาวาทอไพร

เสียงของพุ่มไม้ไม่ขึ้นต้น

ทรงคำลับแปดึกหนาทำดูได้

กลัวยไม้ป่าโอบเกาะยึดเกี่ยวไว้

สุดวิไลมิให้เห็นเพี้ยนพรางงาม

ดอกลีปทุมสีมะลิปานหวานหยดย้อย รายเรียงร้อยห้อยพราวราวดอรร่ม

ร่วงหล่นมาคว่ำเก็บกลีบเรือนคาม สี่งแดดยามจัดจ้ำจืดแห่งใด

บรรจงหันม้วนผลิธรรมดุดัน หัตถ์อบพลับพลาหยดหายกลีบกลายได้

ขยายหลอกล่อมบ่มพลิตีหายใจ คล่องแคล่วไปเข้าออกกระบวนความ

นำดอกของแทนชานหวานนุ่มนวล หอมอบอบกลิ่นลิ้มชิมอาบหวาน

สัณฐิตักษณแทนปราจีนประเทืองคาม เกรียงเรือนงามเพราะมีปีให้สร้างทำ

กุศล คำเพราะ

ยังจำภาพทละครหลวงไว้ดีตรๆ

ผู้ขีดบทประพันธ์นั้นดรุณมายุ

ดีให้เห็นภาพชีวิต ได้มากมาย

ของคนไทยในอดีต ให้เห็นกัน

ภาพหญิงสาวพาดผ้าใต้ใจกระเบน

เที่ยวตะเวนเก็บตอกล้วยอย่างสุขสันต์

ที่ร่องหล่นใต้ต้นปืบทูกวีสัน

นำตอกล้วยนั้นตากให้แห้งด้วยแสงตะวัน

ช่วงดึกยกบานงามละพรั่งขาวพิรุณ

ดูดาบหลุดลอยส่องจากศรีวงศวรรค์

ช่วงปลายฝนต้นหนาวถึงร้อนพลัน

ทุกคืนวันสงกรานต์หอมกล่อมละเมอ

น้ำดอกแห่งมาแทนเส้นยาสูบ
เกลี้ยไถ่ดูบนกระดาดให้เลื่อม
ม้วนให้แน่นเป็นบุหรืไว้บ้ำเร
แต่คุณเธอผู้สามีคู่เคียงกาย

มวนบุหรืเป็นสื่อแห่งใจรักดี
ของเมียรักแจ้งประจักษ์ด้วยความหมาย
อีกยาสูบจากดอกปีบด้วยฝอนคล้าย
หัตถ์อบบาศบารุงกายขยายตลอดลม

ต้นปีบสูงให้ร่มเงาบรรเทาร้อน
ดอกปดิด่อนไปได้คล้ายเส้นผม
โบกโบยพลัดปดิดะพัดไปตามลม
ดูวันรมย์นำสุขสมภิรมย์ใจ

แต่ในดินนี้ย่อมต้องมิเสีย
ใจจะเหี่ยวกับดอกพลัดปดิดไสว
ตกที่ไหนกลายเป็นต้นอยู่รำไป
ให้กลับกลายเป็นวัชพืชน่าเบียดจริง

อภัยพร แสงทอง

หมอดอกปีบไซยอ่อนอาวรณ์หือ

ส่วงลอยลือพลีวันขึ้นนาตา

ดอกสีขาวเกลื่อนหน้าบนพสุธา

เมธูราเพลื่นใจในอารมณ์

กาสะลองมองเห็นเด่นสีขาว สดงามพราวเห็นอยู่ดูงามสม

คือดอกปีบวงศ์แคแสดงาม คนนิยมปลูกไว้ได้กลิ่นหอม

เป็นไม้พันธุ์พื้นเมืองที่เลื่องชื่อ ได้ร่ำลือดงามทราบดีจน

ดอกตากแห้งใช้ทำบุหรี่ยาสูบ กลิ่นหอมชวนมีคุณสุนไพโร

เป็นไม้ป่าเบญจพรรณขึ้นปลูกง่าย ปลูกเอาไว้ร่มรื่นดีได้

มีประโยชน์หลายหลากรากดอกใบ ทั้งเนื้อไม้สวยงามยามตัดเงา

เป็นไม้พุ่มดอกใบไว้มชื่น มีดาดื่นทั่วไปในป่าเขา

ปลูกไว้เป็นมงคลในบ้านเรา ดอกปีบเจ้ามีค่าน่านิยม

อัญชลี ณ เชียงใหม่

